

Võlusõna sotsiaalsus

MARE LEINO

TÜ Sotsiaaltöö Instituudi dotsent
raamatu tõlkija

Sotsiaalsust peetakse üldiselt paremaks kui selle puudumist ('asotsiaal' on lausa söimusõna). Samas sotsiaalsusel oskustel ning sotsiaalsusel vahet eriti ei tehta. Tegemist on komplitseeritud valdkonnaga nii laste kui ka täiskasvanute maailmas. Näiteks märgib Helsingi Ülikooli psühholoogiaprofessor Keltikangas-Järvinen oma äsja eesti keeles ilmunud raamatus „Sotsiaalsus ja sotsiaalsed oskused”, et kõrge sotsiaalsusega inimest ei tasu valida juhiks, kuna ta ei suuda teha selliseid ebamugavaid otsuseid, mis vähendaks ta populaarsust. Vastutuse võtmine rasketel hetkedel on ülisotsiaalse inimese jaoks liiga ahistav ning ta hakkab vastust delegeerima.

Autori arvates on sõna „sotsiaalsus” põhjendamatult ülehinnatud: töökooslustes otsitakse ikka häid suhtlejaid või sotsiaalseid inimesi – justkui see oleks mingi võlusõna. Tegelikult on töökollektiivides endiselt rohkesti konflikte, kuigi tööle on võetud n-ö sotsiaalsemaid tegelasi. Keltikangas-Järvineni arvates jätkaks intervjuul parema mulje selline kohataotleja, kes ausalt tunnistaks, et tegelikult talle inimesed väga ei meeldigi, aga töö ajal suudab ta nendega viisakalt suhelda.

Autori sõnum ongi, et sotsiaalsust tuleks eristada sotsiaalsetest oskustest. Esimene on temperamendijoon, mis viitab inimese soovile olla koos teistega. Sotsiaalsed oskused seevastu viitavad suutlikkusele tulla kaasinimestega toime.

Sotsiaalsed oskused kollektiivis

Sotsiaalsuse populaarsust selgitab illusioon, nagu kaasneks sotsiaalsusega alati sotsiaalseid oskusi. Ometi see nii ei ole. Ilmselt teavad kõik kedagi, kes ise tahaks igal pool kaasa lüüa, kuid teised tema seltskonnast ei vaimustu. Sellised inimesed tekitavad kaose kõigjal, kuhu lähevad.

Raamatus keskendutakse tegelike sotsiaalsete oskuste arendamise võimalustele. Mõned sõnumid seejuures on ootamatud: suures grupis viibimine pole parim koht sotsiaalsuse õppimiseks, kuna empaatia areng eeldab sivenemist kaaslaste olemusse (mis paljude inimeste keskel pole just lihtne). Lasteaialapsed pole kodustest lastest sotsiaalsemad, kuna suures grupis õpitakse

Foto 9. klassi eesti keele õpikust „Peegel 3”

FOTO REIGO PAJULA

se pigem muid oskusi (nt enesekehtestamist) kui tegelikku sotsiaalsust (mh empaatiat).

Paradoxaalselt lapse sotsiaalsus tema positsiooniga kollektiivis ei korreleeru. Prestiži võib saavutada ka küsitavate vahenditega ning seda saab säilitada muuhulgas hirmu ja agressiivsuse abil.

Näiteks kui väike laps võtab kellelki mänguasja, lööb tihte ja togib teist, kujuneb ta staatus ning positsioon märkimisväärselt kõrgemaks kui lapsel, kes vabatahtlikult oma mänguasju teistele loovutab, ise seejuures empaatiliselt naeratades. Seega tuleb lastele juba maast madalast ideaalsele normistikule rajanevat käitumist õpetada. Väide, nagu vajaks agressiivne inimene pigem kaastunnet kui karistust, Keltikangas-Järvineni arvates paika ei pea – kasvatamatu, teisi kahjustavad inimesed pahatihti just naudivad oma ebasotsiaalset käitumist. Ja parim, mida nende (ning ühiskonna) heaks teha saab, on otsustav raamidesse surumine.

Vägivaldsus tuleb mängu juhul, kui muid meetodeid enam pole. Kasutajale endale pole see ei vältimatu ega soodus, kuna tekitab hoopis uusi probleeme. Järelikult sellist kaasasündinud agressiivsust, mida peaks mingil moel välja elama, olemas ei ole. Agressiivsust ei saa maandada näiteks meelelt jäähokit tagudes, vaid vastupidi – erutus pigem lisab vägivaldsust. Ainsaks

agressiivsuse vähendamise viisiks on selle põhjuste kõrvaldamine.

Vägivaldsuse allasurumine ei vii psüühilise pingele kuhjumiseni, kuigi vahel nõnda väidetakse. Pigem tuleks probleemi lahendada konstruktiivsemate abinõude abil, mis pakuks ka inimesele endale palju suuremat rahuldust kui agressiivsete impulsside otsene väljaelamine. Autor annabki oma raamatus mitmeid praktilisi nõuandeid, kuidas laste käitumist kujundada saaks.

Kollektiiv ja sotsiaalsus

Sotsiaalsuse valdkond on aktuaalne mitmes mõttes: virtuaalmaailma laienemine pärsib inimlike pädevuste arengut, mis seab lastekollektiividele senisest erinevamaid ülesandeid. Samas muutused lasteaegade ning koolide töökorralduses pole võrdelised ühiskondliku arenguga tervikuna, mis paneb veelgi suurema vastutuse ka lapsevanematele. Kuna lasteaiarühmad on suured, siis sotsiaalsete oskuste asemel (või koos nendega) õpitakse seal pigem läbilöögivõimet.

Võimalik, et kooli minnes on lasteaiast tulnud küll suhteliselt targad, aga mitte väga empaatilised. Algaklasside õpetajad peavad nende läbilöögivõimeliste ning ennast kehtestavate isiksustega toime tulema. Lisaprobleeme tekib juhul, kui kooli ning kodu väärtused ei kattu. Sellisel juhul langeb kogu probleemide laviin institutsioonide kaela.

Hoolimata sellest, et professor Keltikangas-Järvineni arvates suur kollektiiv pigem pärsib kui arendab mudilase sotsiaalsust, lasteaiata hakkama ikkagi ei saada. Kriitika asemel peaks keskendumisele olukorra parendamisele ehk spetsialistide ning lastevanemate (täiend)koolitusele. Näiteks mängust välja arvamist peetakse kõige varajaseks kiusamise vormiks, millesse tuleb sekkuda nii vara kui võimalik.

Paraku võivad täiskasvanud seda eristumist hoopis individuaalsusega arvestamiseks nimetada – et kui ta tahab ükski nokitseda, las siis ollagi üksinda. Ometi mingil määral vajavad sotsiaalseid oskusi kõik inimesed, kuna elatakse ju ühiskonnas. Mis tähendab, et ka omaette hoiduvate lastega tuleb tegeleda. Laps peaks aeg-ajaltki kogema, et teistega koos on tore olla. Keltikangas-Järvinen annab oma raamatus juhtnööre nii lastevanematele kui ka pedagoogidele tegelike sotsiaalsete oskuste arendamiseks.

Sotsiaalsus ja sotsiaalsed oskused

Lisa Keltikangas-Järvinen
tõlkinud Mare Leino
184 lk, pehme köide

Õpime araabia keelt 15 minutit päevas

KULDAR TRAKS
raamatu toimetaja

Rohkete illustatsioonidega keeleõpik on mõeldud algajale iseõppijale. Selle abil omandab õppija araabia suhtluskeele baassõnavara ning algteadmised grammatikast, lausete moodustamisest ja kõige vajalikumate tegusõnade vormidest. Õpik keskendub Egiptuses enim kõneldavale araabia keele dialektile, mis on Araabiamaades üks üldarusaadavamaid.

Õpik jaguneb kaheteistkümneks temaatiliseks peatükiks ja need omakorda viieks 15-minutiliseks õppetükiks,

millest viimane on teema kordamine. Kogu kursus ongi mõeldud läbimiseks kaheteist nädalalaga. Õpiku teemad hõlmavad peamisi puhkuse- või ärireisil ette tulevaid suhtlussituatsioone, alustades tervitamisest ja enese tutvustamisest kuni tee küsimise, sisseostude tegemise ja teenuste kasutamiseni. Eraldi rubriigina leidub raamatus nupukesi, mis tutvustavad araabia kultuuri, toitude ja kommete eripärasid.

Päevased õppetükid sisaldavad 4–5 suulist harjutust, mille abil omandatakse uut sõnavara ning õpitakse seda kasutama vestluses. Iga õppetükk algab kordamisharjutusega, mis aitab meenutada ja kinnistada varem õpitut. Ülesan-

nete vastused on trükitud lehekülje servale. Enesekontrolliks saab need kinni katta kaaneserva pikendusega.

Kogu araabia keele tekst on õpikus esitatud nii araabia tähtedega kui ka häälduspäraselt. Araabia keel sisaldab mitmeid eesti keelele võõraid häälikuid. Lühikesed juhendid nende hääldamiseks leiab õpiku algusest, kuid häälduse parandamiseks on kindlasti soovitatav kuulata araabia keelset kõnet muudest allikatest.

Õpiku kasutamine ei eelda araabia tähestiku tundmist, kuid soovi korral on seda võimalik õppida raamatu lisade põhjal. Samuti on soovitatav kirjalikult järgi ära tunda mõningaid sõnu, mida

kasutatakse sageli siltidel ja viitadel.

Õpiku lisas on menüüteatmik, mis aitab orienteeruda araabia keelses menüüs, ning umbes 2500 märksõnaga eesti-araabia sõnastik.

Oma silm on kuningas.
15 minutit araabia keelt
Marion Sarhaan
160 lk, pehme köide

ilmunud

Silmaringi reisijuht. Mehhiko

408 lk

pehme köide

Mehhiko on meeldivalt mitmekülgne maa: seal on kivi-kõrbeid ja troopilisi metsi, mäestiku-organid ja suurepäraseid randu Karibi mere ja Vaikse ookeani rannikul. Mitte ükski Mehhiko piirkond ei sarnane teistega ning igahel neist on oma värvikad traditsioonid. Peatükk „Teretutus Mehhikoga” kaardistab riigi ning asetab selle ajaloolisse ja kultuurilisse konteksti. Kuus riigi erinevaid piirkondi käsitlevat peatükki ning pealinna kajastav „México” tutvustavad olulisi vaatamisväärsusi, abiks arvukalt kaarte, fotosid ja jooniseid.

Silmaringi reisijuht. India

824 lk

pehme köide

India on üks mitmepalgelisemaid riike. Geograafiline piir ulatub Himaalaja mägedest põhjas kuni troopilise lõunapoolse poolsaareni, mille vahele jääb peadpööriv kultuuride, keelte, rahvusgruppide, religioonide ja elustiilide iver. Raamatus on kirjeldatud iga regiooni tähtsamad vaatamisväärsused, et aidata Indias veedetud aeg otstarbekalt ära kasutada. Kindlasti on abiks praktiline teave, mis aitab orienteeruda transpordi-, majutuse-, kombestiku jm keerukates valdkondades.

Väike konna ja tema sõbrad

Friederun

Reichenstetter,

Hans-Günther Döring

32 lk, kõva köide

Mis seal tiigivees hõljub ja näeb välja nagu väikeste mustade täppidega valge tarretis? See on konnaudu, millest arenevad kulleled. Kulleled ujuvad vees mitu kuud ringi, kuni neist saavad väikesed konnad. Kuidas saab aga pisikesest röövikust suur liblikas? Ning mispärast lauluritsika ja kiili vastsed kesta vahetavad? Tegemist pole võlunkunstiiga, vaid seda nimetatakse moondeks. Nii saab väike lugeja teada paljudest looduse ümberkehastajatest.

Väike tihane ja tema sõbrad

Friederun Reichenstetter,

Hans-Günther Döring

32 lk

kõva köide

Raamat jutustab lihtsalt ja lapsesõbralikult paljudest meie tuttavatest lindudest. Lapsed saavad ema ja isa abiga teada nii mõndagi rähni, ööbiku, kajaka, valge-toonekure, haraka, kakkude ja teiste kohta. Linnusõbrad uurivad ka seda, kas linnud laulavad armastuslaulu, kes kuhu pesa ehitab, kuidas linnupojad lendamist õpivad ning muudki põnevat.

15 minutit. Kalaripõletustreening

Efua Baker

tõlkinud Elo Kiivet

128 lk, kõva köide+DVD

Raamatus on neli treeningukava – poksi-, aeroobika-, jooksu- ja tantsutreening. Harjutused on jõukohased algajatele, kuid sobivad ka edasijõudnutele. DVDlt saab kuulata eestikeelseid juhiseid ja näha raamatu kõiki nelja treeningukava.

